

Afirmarea

EDITATĂ DE „ASTRA” DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MAR

Fondatori:
Const. Gh. Popescu
Octavian Ruleanu

Anul III. — No. 9.

SEPTEMBRIE 1931

In acest număr semnează :

CONST. GH. POPESCU
ȘTEFAN BĂCIU
V. SPIRIDONICĂ
TITUS L. ROȘU
ION SOFIA MANOLESCU
VINIILĂ HORIA
DUMITRU LIUHEN
D. HINOVEANU
ION ȘUGĂRIU
BORIS DEȘLIU
SERGIA BĂIȚANU

I. RENTEA :
„Toarce lele“

Exemplarul Lei 10

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :

Const. Gh. Popescu
și
Octavian Ruleanu

GRUPAREA REVISTEI: dr. Ștefan Anderco, dir. Augustin Baci, dr. Lucian Brețan, farm. Alexe Nan, prof. V. Scurtu ing. Zeno Spârchez.

Colaborator artistic: I. Rentea.

DESPĂRTĂMÂNTUL JUDEȚEAN AL ASTREI: Dr. Eugen Seleș, președinte, prof. Gavril Barbul, secretar. Membri: Dr. Ilie C. Barbul, dir. Eugen Bota, dr. Titu Demian, archidiacon Aurel Dragoș, f. primar dr. Augustin Ferenciu, președ. Trib. Dumitru Huzum, dr. Ion Maioreanu, prof. Victor Mathei, dr. Ion Oros, chestor Gavril Păușan, dir. Nicolae Pop, prof. Octavian Ruleanu, prof. Vasile Scurtu, ing. Zeno Spârchez, prof. Silviu Tămaș, dir. Emil Tișcă.

— Rugăm stăruitor pe toți cititorii noștri să binevoiască **ne achita abonamentele.**

— Redacția și Administrația Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari	— — — — —	Lei 100
De sprijin	— — — — —	" 300
Pentru instituții	— — — — —	" 400
Exemplarul	— — — — —	" 10

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA”, DESPĂRIȚĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ȘI OCTAVIAN RULEANU

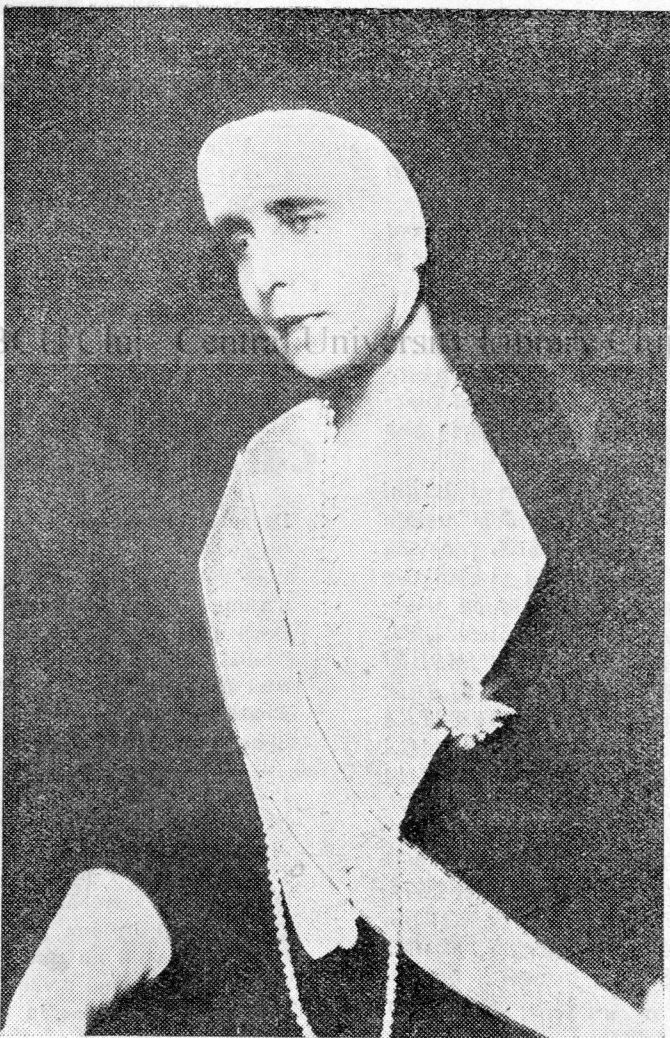
ANUL III — No. 9. — SEPTEMBRIE 1938

Rolul preponderent pe care **Regina Maria** l-a avut, ca fostă tovarășă și sprijin prin sfat și credință a marelui Rege Ferdinand întemeietorul, la clădirea temeliei României-Mari, e bine să fie reamintit cât de des.

Truda **Ei** continuă pentru ca demnitatea țării noastre să nu fie știrbită e necesar să fie mereu vie în mințile tuturor.

Covârșitoarea **Ei** influență, pentru a nu ni se împiedica destinul, trebuie să reînprospătată la răstimpuri: În ultimul Consiliul de Coroană din Martie 1918 - la Iași - unde se discutase și mai, mai, să se primească condițiile rușinoasei păci impuse de nemți:

1. Dobrogea.
2. Dunărea (Fluviul german).
3. Severinul.
4. Broșteni-Moinești.
5. Trecătorile.
6. Dezarmarea armatei.
7. Drumurile de fier.

8. Trecerea germanilor pe pământul nostru în contra Rusiei.

9. Petrolul pe 80 de ani, în mijlocul tristeții și și descurajării generale, se ridică un glas vibrând de emoție și durere: „În numele Reginei și-al femeilor române, unite în același gând cu ostașii cari formează astăzi aproape totalitatea națiunii, protestez împotriva hotărârii de a nu se lupta până la ultima extremitate. Sper că în această țară se va găsi un bărbat de stat destul de patriot care nu va ajuta pe Rege să iscălească o astfel de pace înșoșitoare.” (Radu D. Rosetti — Vechituri cap. Armistițiul p. 16.)

... „Și mulțumită și focului sacru întreținut de Ea, când a sunat goarna celei de-a doua mobilizări, soldații au reîntrat în luptă cântând, dând iureșul năpraznic până la Budapesta.”

Adu-ți aminte Române de aceea care a fost Regina Maria și închină-te memoriei **Ei** ca unui sfânt ocrotitor. **AFIRMAREA.**

Maria

REGINA MARIA

Regină sfântă prin patriotismul și jertfele de care a dat dovadă; mamă neasemuită prin dragostea și duioșia ce-a caracterizat-o și scriitoare strălucită cu nebănuite însușiri și forță de muncă.

Fiică a mării, ducese Maria, fiica țarului Alexandru al II-lea și-a lui Alfréd duce de Edinburg, al doilea fiu al Reginei Victoria, regretată noastră Regină Maria s'a născut în Anglia în 3 Octombrie 1875 la Eastwel, comitatul Kent. Copilăria și-o petrece alături de cele trei surori și-un frate și și-o povestește fermecător în **POVESTEA VIETII MELE**.

Căsătorită în Decembrie 1892, în vârstă numai 17 ani, cu principele Ferdinand, moștenitorul de tron al României, marea Regină de mai târziu aduce, în acelaș an, în țara pe care a servit-o cu pasiune și suflet, înrudiri prețioase sub raport politic, distinse calități intelectuale și-o frumusețe cuceritoare.

Patriotismul și jertfele Ei, ca Regină, au fost fără margină. Sfântă prin înfrângerea durerilor și prin dragostea Ei de mamă.

Scriitoare cu inepuizabile resurse, cu un dumnezeesc dar de povestire și cu o uimitoare putere de creație. În cei 26 de ani de activitate scriitoricească, printre valuri de dureri și lacrimi omenesti înăbușite, sfânta noastră Regină Maria și-a împărtășit sufletul în 34 de volume.

Incepând cu anul 1912, după douăzeci de ani dela sosirea-I în țară, cunoaștem roadele bogate ale talentului Ei nebănuit. Debutul și-l face cu „CRINUL VIETII“ lucrare apărută, ca și celelalte dealtfel, în limba engleză și tradusă, tot ca și celelalte, de Mărgărita Miller-Verghi; apoi cu: „VISĂTORUL DE VISE“; „PATRU ANOTIMPURI DIN VIAȚA UNUI OM“; „POVESTEA UNUI DOR NESTINS“; „COPIA SOARELUI“; „POVESTEA NEASTĂMPĂRATULUI KILDEEN“; „ȚARA MEA“; „GÂNDURI ȘI ICOANE DIN VREMEA RĂSBOIULUI“; „CARTEA DE BASME A REGINEI ROMÂNIEI“; „GLASUL DEPE MUNTE“; „INAINTE ȘI DUPĂ RĂSBOIU“; „CASELE MELE DE VIS“; „COPILUL CU OCHII ALBAȘTRI“; „REGINE INCORONATE“; 3 volume „POVESTEA VIETII MELE“ și ultima-I lucrare, și ultima noutate din 1938, „MĂȘTI“.

Scrișul Reginei Maria a cunoscut, dela „CRINUL VIETII“ până la „MĂȘTI“ o evoluție, o lărgire și-o reînnoire cari sunt semnele marilor talente. Cine ia în mână o operă a Reginei Maria are în față o lume nouă încare jertfele cele mai supraomenești sunt închinată idealului cel mai superior.

CONST. GH. POPESCU.,

Duminecă în provincie

O fată își urca tristețea 'n clape
Ca pe o scară care duce 'n nesfârșit.
(Chema pe cine-știe ce iubit
Pierdut în lume ca în vaste ape.)
Și pe pian își frământa durerea,
În sfeșnice ardea 'nserarea și tăcerea.

La porți, bătrâne n'au leșit să vadă
Cum timpul și deapănă mosorul:
La fel de obosit e ochiul și piciorul
De căutături și pași în stradă;
Plictisul suie ca paianjenul pe zid
Fecioare blonde 'n casă se închid.

Ceva ca un ogor pași pe drum,
Sau ca o veste coborâtă dintre stele,
De-abia tresar heruvii din perdele
De-abia răsuflă ingerii din fum,
S'a strecurat pe uliți noaptea goală:
Un demon de fanare și de smoală.

Prin aer trec comete și microbi de gripă
Iar tusea iese 'ncet prin horn
În dans egal, în ritm uniform,
Pe gură iese numai fum de pipă.
Și 'n inimă de-ascară parcă ninge
Cu fulgi enormi de sânge și funinge.

ȘTEFAN BACIU

Cartă de vizită

Dece m'ai dat, mamă, străzilor
Oaspe într'un destin al parăzilor?
Dece m'ai rupt de lângă virtute și sân
S'ajung postav, blestemului hapsân!
Dacă știi că soarele aici n'are cruce
Abulia cum în cărcă și duce
Fiul tău naufragiar — dihor călcător —
Poate strângeai scutecul în mâini
Și-ai fi avut un pumn de oase, lângă bătrâni...

Poate-ai fi luat cerul de mână
Și stelele n'ar mai fi căzut în fântână.

Dar cine-i năier pentru vieți din fum —
Pol căpitan, întrebând oarecum?
Cu ce să-ți însemn pe hârtie
Certitudinea că nu mai aud ciocârlie.
Cu ce să-ți aprind apele care în piept și se adună,
Cu trenul să duciez în furtună,

Aici judecătorii n'au pace,
Inima-i o pasăre care tace.
Și viața n'o împarte decât în jumătate
Pentru trai și eternitate.

V. SPIRIDONICA

Contribuții la vechea episcopie a Sătmarului

de TITUS L. ROȘU.

E puțin deslușit trecutul, mai ales bisericesc, al ținuturilor din Nord-Vestul Ardealului. Sătmarul îndeosebi, e prea puțin cunoscut și studiat. De aceea, studiul Domnului prof. dr. Ștefan Lupșa: „Vechea episcopie a Sătmarului“ era atât de necesar și este atât de binevenit! Maramureșul are norocul unei cărți bune: aceea a dlui prof. dr. S. Reli. Dar despre Satu-Mare, s'au fost scris numai articole prin diferite reviste. Nu are încă cartea faptei românești. Pentru istoria bisericească, a sutelor XVI și XVII, studiul Domnului dr. Ștefan Lupșa, formează cadrul și îndemnul.

Cea dintâi jurisdicțiune peste aceste regiuni a avut-o egumenul mănăstirii din Peri, de care ținea după precizarea documentului din 1494 și Bihorul. Prin acest document, egumenul Ilarie este întărit în drepturile sale împotriva episcopului de Muncaci, căruiua îi este dator doar cu convenită reverință. Dar arhiepiscopului din Transilvania, căruiua îl supune regele, „celui de acum și celor viitori, ca superiorilor săi, să le arete convenita supunere și ascultare“. Totuși episcopi de Muncaci nu se supun ci, folosindu-se ei de slăbiciunea urmașilor lui Ilarie, vor căuta să supună lor și Maramureșul. În 1551 episcopul Vladislav, reușește să adune veniturile vlădicești din Maramureș. Totodată, pentru jurisdicțiune asupra acestui ținut se luptă și vlădicii de Vad. (Dr. Șt. Lupșa.)

Dar la 1551, episcopul de Muncaci, stabilit în Peri după dărâmarea mănăstirii Sf. Nicolae de acolo, se putea numi: de Muncaci și de Peri (Lupșa p. 7) și să strângă dările din vechime.

Luptele dintre Ardeal și Austria pentru împărțirea Ungariei, duc și la împărțirea teritoriului fost sub jurisdicțiunea lui Vladislav, între doi episcopi: unul ținând cu Austria altul cu Ardealul.

Ca urmaș al lui Vladislav, la Peri, e introdus Ilarie în 1556, din ordinul prefectului județelor Sătmar și Sabolciu Gh. Báthori, de slujbași acestuia dela moșia sa din Băcicojul Maramureșului. Dintr'un document din 1618 însă, se vede că Ilariu, a fost și episcop al Muncaciului *în care calitate sfințește de episcop* pe Eutihiu viitor episcop al Sătmarului. Dl. Ștefan Lupșa, îl așează episcop de Muncaci, între 1558—1561. Dar, în 1567, el nu mai era aici. Părăsește Muncaciul fiind persecutat de Ardeleni și se retrage în Sătmar, pe teritoriul imperiaților. Aici, și-ar fi hirotonit el ca urmaș pe Eutihie, în mănăstirea Lop ag. (!) În 1584 iezuitul Antonjo Passievius, în drumul său din Polonia spre Alba-Iulia întâlnește la Șimleu un episcop ortodox român. Dl. Ștefan Lupșa, îl pune în legătură cu retragerea (poate)

din părțile Sătmarului, a lui Ilariu. S'ar putea totuși ca acest episcop de Sătmar să nu fi avut o reședință stabilă. Dar, oricum el ajunge să creeze o tradiție episcopală. Nu se poate ști cât petrece în aceste părți și când moare. Înainte de 1606, în Sătmar nr. mai era episcop. Și abia numai 19 VIII 1614, ei cer altul, din Moldova.

Documentul de care amintesc, este o scrisoare a lui Ștefan Tomșa către căpitanul ținutului Satu-Mare Doczy. Iar curierul care s'a prezentat cu cererea Sătmărenilor la Domnul Moldovei, și cu scrisoarea acestuia în chestiune lui Andrei Doczy, este Botyan Mihai din Șomcuta.

Iată documentul:

„Cum în timpul antecesorilor noștri de fericită amintire principi creștini, așa și obiceiul și rânduiială a fost ca creștinii de confesiune greacă își cereau episcop de aici din țara noastră; tot așa în timpul nostru și chiar acum, din nou prin scrisoare ne-au comunicat CĂ N'AU EPISCOPI ȘI SĂ LE TRIMITEM din țara noastră un om vrednic și temător de Dumnezeu — și în acest înțeles noi suntem gata să ne silim să satisfacem în acest sens. Chiar pentru aceea, în primul loc voiesc ca prin epistola noastră să dobândim asigurări, că Măria Ta n'are nimic contra și veți primi binevoitor pe cel ce-l vom trimite. Noi bucuroși vom trimite un om vrednic. Măria Ta să ne asigure despre aceasta PRIN CURIERUL CE PREZINTĂ EPISTOLA BOTYAN MIHAI DE ȘOMCUTA. Văzând cinstita epistolă (răspuns) a Mariei tale, noi ne vom ști orienta. Și la aceea rugăm pe Măria Ta, că binevoitorul Domn al nostru, ca Maria Ta să ne scrie nouă că dacă M. Ta ar avea nevoie de ceva din Țara noastră, și noi vom înțelege cu plăcere și vom căuta să ne facem plăcuți.“ etc. ¹⁾

Se vede însă că n'au primit episcop, iar biserica Sătmăreană, trece printr'o mare criză. Războaiele de-o parte, ura particularilor de alta, îi obligă pe Sătmăreni să apeleze la protecția prea înaltă. E vorba anume de o plângere înaintată în 15 Sept. 1614, de toată preoțimea și nobilimea română din ținutul Baia-Mare, Chioarul și Sătmar, consilierului Francisc Daroczy. În acest act, nu se amintește deloc de episcop. Și, după cum se va vedea, e vorba de o mănăstire zidită din vechime.

¹⁾ Andrei Veress: Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești. V. IX. p. 24.

Iată plângerea:

„Voim să înștiințăm prin scrisoarea noastră în deobște pe Domniile Voastre despre aceea că satele Tökés și Fekete aflătoare aici în ținutul Baia-Mare dându-le Majestățile lor sau Camera Scepuziană a Majestăților Lor în inscripție pentru o anumită sumă raposatului Pavel Kőköniesdi lăcuitor în Vetis, iar acum după moartea lui Pavel Kőköniesdi le stăpânește fiul său Petru Kőköniesdi, lăcuitor în acel sat numit Vetis. Și din vechime a fost zidită o mănăstire într'un loc anumit între hotarele celor două sate, cu câmpurile, luncile, viile, heleșteurile și cu ogoarele ei, pe lângă aceaste cu tot felul de pomi, păduri și în afară de acestea cu toate folosințele ei, pe care le stăpâneau lăcuitorii ei ATAT CALUGĂRII CĂT ȘI PREOȚII, cu astfel de slobozenie că de acolo în nici o vreme n'au tras nici un venit sau folos și nici n'au îngăduit să se iee nici Majestățile lor regii Ungurilor, nici nimeni alții, ci acest loc era numai pentru aceia, cum îl arată și numele, ca locuitorii ei să se roage pururea sfinților pentru rămânerea țerii noastre și au slujit și altfel lui Dumnezeu. În care a lor stare rămânând ei și lăcuind DIN VECHIME ÎN PACE SLOBODĂ, au fost acolo în slujba lui Dumnezeu PÂNĂ CE A VENIT RĂZBOIUL ȘI MAI ALES PÂNĂ CE AU RAMAS SATELE TÖKES ȘI FEKETE LUI PETRU KÖKINIESDI. Acum însă Petru Kőköniesdi nu se mulțumește cu satele Tökés și Fekete, CI A CUPRINS ȘI MĂNĂSTIREA ȘI O STĂPÂNEȘTE DE O VREME INCOACE, ÎNTOCMAI CA PE O MĂRIȘTE. A DĂRĂMAT CASELE din ea, A ALUNGAT CALUGĂRII ȘI PREOȚII din ea și stăpânește toate folosințele ei, ca pe ale lui. A pus să se care împrejmuirea din care și-a făcut casă. Și clopotul scozându-l de acolo, a pus să-l ducă în satul său Vetis și se află și acuma acolo. Din pricina acestor fapte ale lui, mănăstirea s'a pustiit de tot, așa că DE OPT ANI n'o mai locuiește nimeni. Iar acum, învoindu-ne toți ne trudim s'o punem la loc și să o zidim din nou, dar din pricina lui nu putem ajunge la ea în nici un chip. De câteva ori ne-am rugat de el și Lam rugat cu vorbe frumoase să-și scoată mâna de acolo, pentru că acel loc zidit pentru ruga sfântă n'au obișnuit să-l deie în inscripție Domniei Sale nu creștinii, dar NICI PĂGÂNII și nici nu îl-au dat, pentru că Domnia Sa așa ne scrie că la el stă în inscripție și mănăstirea, ceea ce puteți vedea Domniile Voastre din scrisoarea sa pe care am ațaturat-o acestei a noastre.

Ne rugăm de aceea Măriei Tale și Domniilor Voastre să-i poruncă Domniei Sale să-i dea pace aceluia lucru, cu care n'are nimic a face, în care nici tatăl său nu s'a-amestecat cu nimic, NICI NEMEȘII ȘI DOMNII DE ODINIOARĂ, ci Camera Majestății Sale i-a fost protectorul și scutul împotriva tuturor în toate vremi.

le. De aceea și acum în această vreme așteptăm răspunsul bun al Măriei Tale și ajutorul și ocrotirea deosebită a Domniilor Voastre pentru ZIDIREA ACESTUI VECHIU LOC SFÂNT, care a fost și este în comitatul Sătmar; căci în deobște nu vrem să lăsăm să-l stăpânească Domnia Sa, căci n'are nici un drept la ea. Credem că Camera Majestății Sale are știre dacă mănăstirea este împreună cu satele în inscripție dela el sau nu despre care așteptăm răspuns bun și mărturie dela Măria Ta și Domniile Voastre. ACOLO NU ESTE NICI SAT, NICI ORAȘ, CI SINGURĂ DEOSEBIT NUMAI MĂNĂSTIREA INGRĂDITĂ...²⁾

Este vorba deci de-o mănăstire foarte veche, din ținutul Băii-Mari locuită de preoți și călugări — deci erau mulți trăind „în pace slobodă“ și căreia nimeni nu i-a făcut nici un rău până acum, nici chiar păgânii. Petru Kőköniesdi însă, a cuprins-o, i-a dărâmat zidurile și casele iar pe preoți și călugări i-a alungat. Acestea, prin 1606... „de opt ani, zice documentul, n'o mai locuiește nimeni“. Petiționarii cer protecție, să se scoată mănăstirea din posesia lui Petru, și voie să o re-clădească. Mănăstirea, nu era nici lângă sat, nici lângă oraș, „ci singură deosebit numai mănăstirea îngrădită“.

În documentul precedent, din 19 VIII 1614, se spune, că s'a cerut Domnului moldovean un episcop pentru aceste locuri. E adevărat, scrisoarea Domnului nu amintește că e vorba anume de Sătmar; dar, fiind ea adresată căpitanului acestui ținut, Doczy iar curierul Botyan Mihai fiind din aceste părți, ne îndeamnă s'o credem, că da Domnul Moldovei, cere însă asigurări căpitanului Doczy că nu se va opune episcopului ce-l va trimite. Atitudinii acestuia poate, cât și acele a Domnului față de țara ungurească, (cum se vede din citatul dela nota 1), cred că se poate atribui lipsa episcopului moldovean de aici, și numirea mai târziu a lui Eutichie. Sau poate căpitanul Doczy va fi ținut la acesta.

În această vreme, până după 1616, episcop în Muncaci, era românul Serghie. Și se poate că, interesului ce-l purta față de episcopia de Sătmar, să se atribue și reorganizarea ei. Și nu este lipsită de interes buna cunoștință a lui cu Domnul Moldovei, care se gândea și el la românii de aici. Într'o scrisoare adresată de popa Dan către căpitanul Doczy, în 16 Iulie 1614 se spune că: episcopul de Munkacs a trimis pe preotul român Dan din Gyürös la Voevodul Ștefan Tomșa ca să scrie și să se șilească la domnul din Muncaci că averile dumnealui, ale Măriei Sale Nicolae Eszterházy pe care le luase căpitanul din Muncaci Ioan Fárnási să le dea averile episcopului; care preot

²⁾ Andrei Veress. op. e. p. 26.

Dan din Gyürös a adus vestea cum că a fost trei săptămâni și o zi în tabăra Voievodului. (Veress, op. e. p. 19.) ¹⁾

Totuși, în 1618, terminându-se cu reclădirea mănăstirii amintite căpitanul Doczy numește episcop de Sătmar pe Eutichie. Dar trebuie să subliniem, că **il aduce din mănăstirea Lopag** — deci din altă parte decât din Sătmar — unde *domicilia* Eutichie, cel „sfântit după rânduiială de episcopul eparhiei Muncaciului Ilarie“, care, se vede, atunci era în funcție. Interesul mare ce l-au purtat preoții, nobilii etc. ai Sătmarului pentru mănăstirea lor din jurul Băii-Mari, mă îndeamnă să cred că, aici va fi fost și reședința episcopilor Sătmăreni. Iar aceasta nupoate fi mănăstirea Lopag.

După multă stăruință și așteptare prefectul județului Doczy, aduce la cunoștința preoților și mirenilor români din județul Sațu-Mare, că la cererea lor și a poporului sătmărean pentru Eutichiu (deci se vor fi mulțumit și cu acesta) *domiciliat în mănăstirea Lopag* precum și din milă singulară pentru acest neam năcăjit, care după cum am văzut, dorea de atâția ani un episcop, voind a evita îngreunarea lui prin dări plăteite unor vizitatori veniți din țară streină a Ardealului, pe numitul Eutichiu, sfântit după *rânduiială de episcopul eparhiei Muncaciului Ilariu* și înzestrat cu moravuri bune și cu instrucție multă în religia neamului său precum se aude, precum l-a așezat și rânduit așa îl așează și rânduieste vizitator legitim și ordinar al acestei provincii a Maiestății Sale cezaro-crăiești cu excluderea jurisdicției oricărei alte dieceze. Se poruncește deci românilor Sătmăreni și preoților lor, să-l recunoască pe Eutichie de vizitatorul lor legitim și ordinar și să-i plătească darea și veniturile obișnuite în vechime predecesorilor săi. (Lupșa. p. 9.)

Intre acești „predecesori“, trebuie înșirați și episcopii altei dieceze din apropiere, cari și-au întins jurisdicțiunea, în vacanțe, și asupra Sătmarului, după plecarea lui Ilarie (sau moartea lui). Dacă Eutichie este Eftimie al Vadului din 1623, atunci se poate că „predecesorii“ să fi fost episcopii acestei dieceze. Și această cu atât mai mult, cu cât ținutul Sătmarului apare în titlatura mitropolitului Ghenadije în 1628, urmând Oradei înființată și aceasta la sfârșitul veacului al XVI-lea. E vorba de altfel, de un curent general, introdus de principii calvini: de ridicarea poporului

¹⁾ Mai departe preotul spune: „că o fost în Suceava la mitropolit și a spus mitropolitul că atât calul cât și sluga pe care i-a lăsat acolo Măria Sa Andrei Doczy, au murit și calul și sluga... Mai spune că mitropolitul ar fi spus că ar scrie bucurios M. S. Domnului Doczy *dar deoarece voevodul n'a scris nimic în Țara Ungurească. Nu scrie nici el, nu vrea să-și atragă îndoială și mânie asupra sa...*“

prin organizare și cultură. În 1615, Gavriil Betlen asistă la hirotonirea a 60—70 preoți ortodocși în Oradea.¹⁾ Iar în 1615, el restabilește anumite dreptăți ale nemeșilor români din Chioar (doc 53 din Veress op. c).

Domnul profesor Lupșa amintește în lucrarea DSale că în Ianuarie 1605, moare un episcop apărând cetatea Sătmarului alături de Basta — și spune că trebuie să fie fost Ioan Cernea rivalul lui Spiridon la Vad, în 1599 — care însă, probabil, n'ar avea nimic a face cu episcopia Sătmarului. E întrebare pentru că însăși mănăstirea a suferit în urma războiului. Poate din partea ardelenilor cari în felul acesta au crezut că se răzbună pe episcopul Ioan Cernea. Și tocmai de pe atunci, din 1606, „n'o mai locuiește nimeni“.

După Eftimie — Eutichie, Sătmarul apare în titlatura mitropolitului Ardealului apoi în a episcopilor de Muncaci și Maramureș. După 1688, Sătmarul cade sub influența catolicizatoare a Muncaciului. După Eftimie, nu se poate ști, încă, dacă vor mai fi fost episcopi în Sătmar. Ci, poate, ca și înaintea lor, se va fi impus cu anumite drepturi, vre-un egumen din vreo mănăstire mai însemnată. Totuși, recunoscută de acte oficiale, vechia episcopie a Sătmarului, nu poate fi pusă la îndoială. Datorită acestei puternice vieți religioase, unirea cu Roma, a întâmpinat greutăți și lupte. Totuși s'a impus mai cu efect aici, datorită influenței și vechilor legături cu Muncaciul. În legătură cu acest eveniment, se pune și răscoala lui Pimtea Viteazul în timpul căruia e ucis călugărul unit Isaia. E semnificativ faptul că această revoluție s'a desfășurat mai ales în jurul Băii-Mari unde era și mănăstirea amintită. Totuși unirea a progresat încet. În satul Cărășeu, se mai poate citi încă pe o carte tipărită pe vremea lui Mihai Racovița, că: „Această sfântă carte, este a bisericii pravoslavnice din Cărășeu“. Deci, după anul 1760.

¹⁾ Veress: ope. Prefața.

Liniește grea

Pe aici, pe unde nu mai sânt,
E-o Liniește de veac și de pământ
Și dac'aș sta ca să ascult mai bine,
Mi-aș auzi în mine
Cum sângele se 'nvolbură cu moartea.

Pe aici, pe unde nu mai sânt,
Bat arborii în geamuri cu liniște de pământ.
Pe ziduri se prelinge vremea udă
Și dac'ar fi mai liniște în mine,
Tristețea ar putea să se audă.

ION SOFIA MANOLESCU

Casa fără suflet

de VINTILĂ HORIA

În casa de peste drum s'a omorât un om. Și acum stă pustie, cu un bilet albastru lipit strâmb pe geam și altul galben prins în gard, ca o firmă a pustietății. E o casă mare cu un etaj în care acum câteva zile, locuiau două familii, înveselind cu viața lor zidurile și geamurile. Acum, par'că a obosit acoperișul și o fereastră fără perdele rânjește ca o gură cu buzele tăiate, scuipând întuneric prin dințele negru al unei spărturi. Și înfățișarea casei de peste drum s'a schimbat numai pentrucă au plecat oamenii din năuntru. Ca un trup din care a fugit sufletul. Nimic nu piere din ochii noștri, fiindcă n'a văzut nimeni încă, șborul unui suflet, însă îi simți lipsa din noua înfățișare a trupului gol, singur, sculptat în moarte.

Mi-a spus cineva că în casa de peste drum s'a sinucis un tânăr în noaptea așteptării anului nou. Cum a fost cu putință, tocmai atunci în toiul mării petreceri și a tuturor bucuriilor? Și totuși catastrofa s'a întâmplat. Tânărul, care era un student cu fața arsă într'o explozie de laborator, și-a curmat zilele în ultima clipă a anului care pleca. Și s'au dus împreună.

Simbolic și solidar cu timpul, gestul acesta a impresionat întreg cartierul. Nu știu ce s'a petrecut apoi, între zidurile casei cu steag negru la poartă, însă după două zile am auzit huruit de camioane pe stradă și glasuri de oameni mulți. Se mutau vecinii, încercând mobila clae peste grămadă, cu o grabă în care am simțit tremurând groaza. Îi chinuia vedenia mortului, sau numai amintirea lui. Camioanele s'au umplut și au plecat, apoi iar au venit și iar au plecat, de dimineață până în noapte târziu. Răsăriseră stele pe bolta înaltă și limpede a acestei nopți de iarnă fără zăpadă, când am auzit trântindu-se o ușe și scârțâind un fior de cheie răsucită de două ori, și în sfârșit urletul de fier îndurerat al porții trântite cu furie. Am știut atunci că nimeni nu mai trăia în casa de peste drum. Plecaseră cu toții. Calea către cer a unuia deschisese drum către toate colțurile pământului, celorlalți.

Eu nu l'am cunoscut pe studentul cu fața arsă. L-am văzut numai într'o zi, nu de mult, atunci când a cazut prima amăgire de zăpadă. Veneam către casă, grăbit și vesel, cu capul plecat sub căderea albă a fulgilor care-mi mângâiau pleoapele și obrazul cu degete reci. Parcă se lăsase în început de viscol, care turbura rândurile regulate ale ninsorii, învârtelind-o în pa'e lungi, ca un fum subțire pe care-l simțeam uneori plesnindu-mi fața ca o țripă aspră. Apoi furia se potolea câteva clipe, dându-mi răgaz să înalț capul și să pătrund în sus, prin rostogolirea neobosită, către începutul ei nevăzut, mișcător, îndepărtat ca o fața morgana. Era un joc al copilăriei mele,

această năzuință către isvorul zăpezii și e o obișnuință a tinereții de acum aceeași năzuință către începutul tuturor lucrurilor. Isvorul zăpezii nu l-am văzut niciodată și repetarea jocului mă bucura numai pentru întoarcerea clipei în copilărie și pentru măreția pânzelor albe care se clătinau deasupra-mi într'o legănare fără sfârșit. Jos pe trotuar aveam sub privire un orizont foarte restrâns, închis de marginea pălăriei, coborâtă pe ochi ca o streășină severă. Vedeam fulgii topindu-se în asfaltul ud, dispărând într'o clipă ca niște ființe ale altui spațiu. Atunci a apărut sub roata îngustă a orizontului meu, întâi trupul unui câțel negru cu urechi ascuțite și botul pătrat, apoi o curea ce se prelungea oblic în sus, întinsă înainte de efortul grăbit a animalului. Mi-am purtat ochii pe curea, ca pe o cale neștiută și am întâlnit o mână îmbrăcată într'o mănășă roasă de vreme ca o scoartă de carte jerpelită. Am continuat explorarea către catul superior și am descoperit cenușul unui palton a cărui culoare inițială nu m'am străduiț s'o ghicesc. Mai sus, dincolo de guler, am vrut să văd chipul omului din față și n'am găsit decât o mască roșie, tocită, ca o halcă de carne veche, așa cum zăriseam odată în vitrina unui măcelar. Vârfurile urechilor, ieșind de sub căciulă, arătau înfățișarea de demult a omului. M'am oprit fără voce, îngrozit, desgustat poate, lipsit de judecata momentului care trebuia să mă mână înainte, dincolo de imaginea aceasta nenaturală care insulta puritatea fulgilor de zăpadă. Am aruncat către omul acela priviri de ură disprețuitoare și cred că am adunat în ochi tot necazul și toată scârba din suflet. Tocmai atunci în alba revărsare a fulgilor ușori!... Și l'am privit iar, ca să-i spun o vorbă rea. Însă cuvântul mi-a înghețat pe buze și m'am grăbit să plec repede, repede, prin viscolul care se abătuse cu furie asupra mea, numai asupra mea și a răutății mele. Căci văzusem ochii arătării aceleia care ducea la plimbare un obraz ciopârțit și un câțel cu șgardă. M'a pedepsit nu fulgerul unei priviri jignite, ci ruga umilă din ochii mici, pâlپând lumini stinse sub pleoapele arse, implorându-mi iertare pentru păcatul de a mi fi ieșit în cale. Sufletele chinute posedă această neomenească sensibilitate de a ghici repulsia pe care o provoacă apariția lor. Și e în viața lor un chin mai mult, suferința de a se ști în afara peisagiului omenesc natural, desprinși din ritmul vieții comune de însăși spectrul chipului lor. Studentul cu fața arsă într'o explozie de laborator a ghicit în ezitarea mea, în privirea mea rănită, toată drama fapturii lui, întreaga inutilitate a vieții sale. Un scos dintre oameni, un strigoii înainte de moarte, o înspăimântare nu o iubire așa cum e fiecare frântură de viață.

Poate că în ziua aceea în care cădea prima zăpadă, omul cu chipul desfigurat a avut ultima ezitare între viață și moarte. Poate că disprețul meu l-a hotărât. Și până în noaptea cea din urmă a anului și a lui, s'a împăcat cu negura de dincolo, și-a închis în minte gândul, ca într'o cutie și a început să se desfacă de viață. Pocnetul revolverului nu a fost decât ultima treaptă a evoluției sale către neant, semnul suprem al încetării de a trăi.

Mă apasă acum apropierea casei pustii de peste drum, în care, abia după trecerea morții, știu că a trăit un tânăr necăjit. De atunci m'a mai nins și cerul s'a așezat mohorât peste oras, sterp și răutăcios ca o pedeapsă nedreaptă. Prin ochiul de geam care râde hâd prin fereastră, mi-e frică să nu văd într'un coborât de inserare față ca o rană a celui care nu mai este. Dar nu mai stă nimeni în casa de peste drum. E atât de puține, încât nici duhurile nu se încumetă să-i calce tăcerea. Vântul a desprins într'o noapte poarta

de fier și o aud cum scârțâie din balamalele ruginite și cum se izbește în margini cu zgomot de clopot spart. Ași vrea să am puterea de a trece strada în revărsarea de lumină a unui miez de zi, să prind în mână clanța lustrită și să închid bine poarta, ca să nu se mai jeluie noaptea într'una. Dar norii grei nu mai lasă să treacă lumina albă nici în miezul zilei, ci se cerne de sus o pulbere de cenușă umedă care învăluie lucrurile în aparențe stranii. Să fi murit lumina?

Nu îndrăznesc să trec strada căci atingerea clanței reci m'ar înțepeni pe loc, ca o mână uci-gasă a casei pustii. Și în fiecare zi fi trec pe dinainte, fără să o privesc, fără să mă opresc, grăbit să intru în căldura casei mele. Oare oame-ni ceilalți pricep spaima în care m'am prăbușit? Le voi căuta în ochi acea sciipire de dispreț care li se ivește atunci când pătrund în sbuciumarea chinuită a unui suflet și dacă voi găsi-o licărind, mă voi muța departe, în alt cartier, sau poate în alt oraș.

Cântec pentru toamna Ta

Noaptea a venit cu umbre și cu gene lungi de ploaie...
A căzut din crucea nopții stea cloplită muchi de aur;
Scârțâie corite 'ntoarse pe șosele cenușii...
Măine or să plângă Crainici sub butucii de prin vii,
Anunțându-te că toamna a venit în sbor de graur...

Noaptea a venit cu umbre și cu gene lungi de ploaie.

Dar aseară 'alaltă seară?... Ai crezut că toamnă nu e,
Și-a căzut într'o livadă, poate ultima gutuie...
Și-a rămas să plângă toamna 'n bărăgane și răsucruci,
Iar pângari dintr'o poveste, ți-au adus un sac cu nuci...

Ș-au trecut pe lângă tine, lilieci cu aripi grele;
Tu te-ai speriat atunci și-ai chemat lângă fântână.
Dropii de pe stepe 'ntinse și le-ai dat să-ți bea din mână...
Și-ai dat cumpănă fântânii să se 'nchine după stele...

Dar te 'nchină... Dropii țipă... Noaptea ce-a venit cu ploaie,
Ți-a adus toamna cu struguri și tăcerea din odaie...

DUMITRU LIUHEN

Poem cu azur voevodal

Pe trepte de azur voevodal, din vremuri cenușii,
Gândirea lunecă în săbii de tăceri, gonind staffii,
Veleaturi cu dureri de toamne în odăjdii de poeme,
Iși rânduesc lumină pentru suflet și zâmbesc în steme.

Mulțime în genunchi, se roagă pentru somnul greu deapoi,
Șireaguri de cocori și plopi pe Olt vorbesc în noi,
Zamolxe 'n țărm eroic ne ridică jertfele din lut
Pe munte înșorit, cu brad din marmori vechi crescute...

Bănelii din valuri ancorând pe Istru, se opresc mirare
Lângă cetăți de pază legănate în păclă de uitare...
Și Dorul, cu domnițe dedemult în lună plină,
Ascultă 'n codrii obosiți de noapte doină lină...

D. HINOVEANU

PAGINA SCRITORILOR TINERI :

Ion Th. Ilea și D. Hinoveanu

de ION ȘIUGARIU

III. Pe *Ion Th. Ilea* l-am cunoscut într-o noapte de toamnă, pe străzile capitalei, Venise dela Deva, unde conducea acea frumoasă și însemnată revistă „*Eu și Europa*“, în urma unei neînțelegeri cu autoritățile de acolo. Mic, neastâmpărat și vagabond, poetul „*Itinerariului rural*“ și al „*Gloa-tei*“, rătăcea zile și nopți dearândul prin cafenele și mahalalele Bucureștilor, ca în vremile de fericită și pitorească strengărie poetică dealtădată. Il cunoșteam spiritual și drăcos din corespondența pe care o purtasem cu el încă demult, dar niciodată nu mi-aș fi închipuit că *Ion Th. Ilea* poate fi un prieten atât de bun și o inimă atât de înțelegătoare. De multeori, în serile prelungite la o masă dela „*Hrulea*“, cu un chilogram de vin înainte, imi povestea, cu glas duios și moale, despre viața lui plină de tortură și de necazuri și despre deseale și nereușitele sale încercări de sinucidere. Il ascultam cu profundă înțelegere și descifram din ochii săi o mare și reală suferință umană. Se ascundea atunci în sufletul său atâta durere neîmpărtășită, atâtea nopți pierdute pe străzi fără o lescae în buzunar și fără nici-o nădejde în ziua de mâine. Fără îndoială, *Ion Th. Ilea* este un om care a suferit enorm de mult în viață. Privindu-l și ascultându-l, în orele lui de bună dispoziție, ești tentat de multe ai să-l judeci superficial și ușor, dar apropiindu-te mai mult de sufletul lui, citindu-i mai adânc în inima, îți dai seamă imediat că omul care stă în fața ta e un mare nenorocit.

Poate de aceea *Ion Th. Ilea* a poposit atât de adesea lângă poezia socială, întrupând totdeauna un suflet de rebel și o atitudine revoluționară. Desigur poezia socială este un gen greu și nu tocmai recomandabil, dar totuși, poetul dela Nășăud, care și-a purtat pașii copilăriei pe urmele lui *George Coșbuc* și care a îmbrăcat opinci și cămașe înflorită românește, pe străzile Budapestei, unde plecase la învățătură, a știut să cioplească versuri trainice și de autentică valoare

*mamă,
cu vremea, pe umeri
imi place să trec înainte
călcând peste ani
ca fulgerul
pe calea stropită cu sânge
în ajutorul Muncii.
Sunt tânăr*

Și toamna mă surprinde la început de drum.

(*Răvas.*)

poetică. Iată care este atitudinea lui, în fața vieții și a viitorului:

Astăzi când *Ion Th. Ilea* își poartă durerea și necazurile pe străzile unui orașel oarecare din Ardeal, când visurile înflorite în atâtea nopți cu lună și cu vin bun în pahare (lui *Ilea* nui-a displicut niciodată vinul) sunt departe, ecoul acestor versuri simple răsună desigur strident în sufletul poetului. Viața este atât de ciudată și atât de nepăsătoare cu idealurile. Cine ar putea simți mai adânc, mai sincer această realitate, decât *Ion Th. Ilea* care a crezut și care mai crede încă, așa cum cred toți poeții autentici, în triumful și reabilitarea lor? Dar, ziua de mâine, care nu ști să ne așeze pe fiecare dintre noi la locul și demnitatea meritată, va arăta desigur, celor cari nu l-au înțeles și nu l-au ajutat, că *Ion Th. Ilea*, este un poet de mare talent și un om de valoare, în sufletul căruia nu s'a stins niciodată, ori prin câte nenorociri a trecut, flacăra idealului.

IV. *D. Hinoveanu* este învățător în com. *Seini* din județul *Satu-Mare*. Am aflat-o asta dela prietenii conducători ai acestei reviste și am rămas oarecum surprins că un poet autentic, își poartă în spate zilele și stă de vorbă cu stelele și cu plopii plini de ingeri, atât de aproape de *Băița* mea. Personal nu l-am cunoscut niciodată, dar am auzit, tot dela prietenii, că e un om înalt, foarte timid și foarte blond. Această descriere mi'a plăcut mult, pentru că am găsit în ea o strânsă legătură între poezie și autor. Într'adevăr, citind versurile lui *D. Hinoveanu*, pline de o melancolie ușoară și de o stângăcie, de multe ori copilărească, nu poți să nu, asociezi figura celui care le-a scris cu timiditatea unui adolescent întârziat. Poate tocmai, aici trebuie căutată prea puțina priză pe care cele două volume de poezie, tipărite până în prezent „*Luminisuri în somn*“ și „*Azur pentru plopul cu ingeri*“ au găsit-o în sufletele cititorilor.

Poezia lui *D. Hinoveanu* este foarte pretențioasă și surprinzător de inegală. Alături de versuri minunate, de imagini pline de amploare și de culoare poetică, întânești nu rare ori realizări slabe care strică toată atmosfera frumoasă a volumului. Cititorii acestei reviste, care desigur i-au urmărit cu interes activitatea din ultimii ani, (imi place să cred că sătmărenii mei se interesează în mod deosebit de talentele locale) au putut constata desigur această permanentă stare de debut poetic. Asta este, cred, formula cea mai nimerită: *D. Hinoveanu* este încă, în ciuda vârstei

și activității sale numeroase, un debutant. Așa în mare parte sunt toți creatorii, nevoiți să trăească prea retrași și prea mult închiși în turul de fildeș al provinciei.

Și totuși, *D. Hinoveanu* este un poet de valoare. O simți dela cel dintâi vers și până la ultimul. Scânteia aceea aleasă și supărătoare a talentului, care pe unii îi izolează de viață, iar pe alții îi aruncă prea puternic în ea, se străvede în toată opera lui. Am stat de vorbă cu mulți prieteni și confrăți dela București, despre poezia lui, mai ales acum, după apariția volumului „*Azur pentru plopul cu ingeri*” și am cules din vorbele fiecăruia aceeași impresie. Aceeași constatare. *D. Hinoveanu* ar trebui să fie mai sever cu el însuși, mai necruțător cu versurile sale. Să publice mai puțin și mai îngrijit. Să găsească în sufletul și talentul său (în care noi credem sincer) gestul și atitudinea categorică. E prea mult imprecis în el. Prea multă nesiguranță. Prea rămai contrariat citindu-l. Poesia e un fel de spovedanie. Un crez. Poetul trebuie să știe ce vrea. Să fie totdeauna el însuși. Optimist sau pesimist. Trist sau vesel. Dar să fie el. Să nu se chimbă după circumstanțe.

Observația asta se poate aduce multora dintre scriitorii tineri. Am mai avut ocazia s'o exprim recenzând niște volume proaspete de poezie. Cred că *D. Hinoveanu* va sta de vorbă cu el însuși și va ajunge la concluzia că am dreptate.

Deoarece ne-am propus să prezentăm în această pagină, număr de număr, câte doi scriitori tineri, cei mai mulți prieteni și cunoștințe personale, cititorii ne vor ierta, dacă uneor vom da mai multă importanță reportajului decât analizei literare. Așa cum am făcut-o cu *Vintilă Horia* și cu *Ion Th. Ilea*. Dar, e și aceasta o atitudine, care merită să fie respectată.

Pe dl *VICTOR MĂGURĂ* l-am cunoscut într'o seară ploioasă de primăvară, în casa unui prieten drag. Măruntel și timid, autorul volumului de poeme intitulat atât de original și de riscant „*Tâmpile în flăcări*”, se aseamănă foarte mult cu poezia pe care o semnează. Puțin comunicativ și îngropat între gânduri, omul definește minunat prin înfățișarea exterioară, opera. Am citit toată cartea cu aceeași monotonă impresie: trisețea și am găsit foarte bine definită atitudinea poeziei dlui *Victor Măgură* în prima strofă din volum, din poezia „*Program*”:

*Caetul acesta înseamnă mai mult
decât un vis sau o goană'n trecut
Inseamnă o viață de beznă și lut
o tinerețe fără zei
fără cult.*

Fără îndoială, dl *Victor Măgură*, este un om care a suferit mult în viață. Un om care a visat logodna cu cerul, dar care a simțit (desiluzie) cât este de rece și de fugițoasă pământul. Nu știu pentru ce am impresia, citind această carte, că dincolo de versurile triste, monotone și reci, se

ascunde un destin amar, o mare și iremediabilă desiluzie. Dincolo atitudinea aceasta de dureroasă și minoră resemnare, se profilează norii unei mari revolte sufletești, pe care poetul n'are curajul, sau nuștie s'o înfățișeze. Cartea, în general, este o carte bună, cuprinde multe versuri frumoase, dar nu justifică titlul. Nu e o carte care să cunoască flăcările. Durerea dlui *Victor Măgură* e prea monotonă, prea resemnată, prea puțin deosebită de a muritorilor de rând. Aș putea cita multe strofe pentru justificare. Iată de exemplu:

*Aștept liniștit ca Hristos
fruntea cu spini să mi-o sânger
VOI mari părăsit aici jos
pe când cerul va geme de ingeri.*

Ignorând greșala de gramatică și lipsa de punctuație, pe care dl *Măgură* le motivează într'un mod original în poezia „*Scrum*” dela sfârșitul volumului, vedem în aceste versuri o atitudine de dureroasă resemnare.

Near fi foarte greu să spunem dacă scoarțele acestui volum închid un adevărat poet de talent, sau numai o frumoasă realizare de exercițiu. Poemele sunt prea inegal distribuite, prea mare este diferența dintre valoarea lor poetică. Alături de versuri minunate, cum sunt, cele din ciclul „*Sanatoriu*” sau din poeziile „*Scrum*” și „*Salon de seară*”, se înșiruiesc versuri siabe ca acele din poema „*Tâmpile în flăcări*” care dă și titlul volumului. Citez un fragment din „*Sanatoriu*” cu părere de rău că spațiul restrâns numi permite să citez mai mult:

*În ceasul când seara prinsese să cadă
albastră și lină pe 'ntregul spital
mi-am întrerupt agonicul jurnal
să-i privesc fruntea de vis și zăpadă.*

*O, mă cutremur și-acum când scriu
de noaptea imensă din noi
de chipul de scrum și nooi
al fetei culcate 'n sicriu.*

*Să fie aceea pe care 'ntr'o seară
Am sărutat-o pe sâni și pe pleoape?
Unde sunt ochii cu licăr de ape
și risul cu zvon de vioară?*

(Sanatoriu IV.)

În poezia „*Scrum*” pe care nu știu dacă e bine s'o cred cea mai reușită din volum, pentru multa sinceritate și dujosă sensibilitate ce cuprinde, văd puțină influență din *Bacovia*. Tendințe ușoare de patologic și descompunere, rediate într'un cadru naturalist exagerat.

Voiu încheea repetând că „*Tâmpile în flăcări*” deși nu definește un talent deosebit, sau cel puțin așa mi se pare mie, este o carte frumoasă, cu versuri pline de imagini reușite, cu o sensibilitate adâncă și cu multe trsteți minore.

INCRESTARI

Probleme

Obtuzitate provincială

de BORIS DEŞLIU.

Domnule cititor, să nu crezi că dacă mă rătoesc la domnia ta cu un titlu cu mâinile puse agresiv în şoldurile focului, mi-am vândut sufletul capitalei. Căci vezi, breasla solitară a condeiuului, de care vreau să-ţi vorbesc, aici, după masă în clipa tihnită, nu e mai bine tratată nici în acest hârdău care-i Capitala; adică vreau să spun, că nici scriitorii din Capitală nu prea sunt scriitori; şi cari sunt nu stau în Capitală şi nu sunt arestaţi ca acei de aici şi cari nici nu sunt şi-şi arestaţi; grea dilemă!... Aşa dar domnule cititor vreau să-ţi vorbesc dtale în clipa asta despre soarta scriitorului tânăr provincial, în obtuzitatea care-l maltratează...

Dar poate dta te-ai supărat puţin, în ceasul ista după masă, de o vorbă spusă cam fără lăcată; şi poate în gândul dumitale iştet îmi ceri socoteală; de aceea, dragă domnule, scriu aceste şi vreau să spui că breasla — adevărata breasă — a condeiuului provincial e maltrată... Mai întâi în provincie poetul — acum dta răzi şi eu mă'n crunt — nu e domnul oţ şi elegant cu ochelari şi cu buzunarele doldora de gazete neclătite, poetul, zic, adică tânărul acela pletos, cu pălărie hăt! până colo, niţeluş trăsniţ pentru dta, caraghios pentru onorabila dta soţie şi periculos pentru copiii — câţi? să-ţi trăiască — dumitale, poetul acesta vreau să zic, este pentru obtuzitatea provincială nebun ofensiv, în stadiul de legat şi cu accese de stuccheală peste semenii săi. Tânărul acesta, care a pierdut nenumărate nopţi în slova-re, care a înghiţit nu ştiu cât praf în biblioteca onor urbei dtale, tânărul acesta, vezi, este nebun, iar băcanul din colţ este un om plin de cumsecădenie, dacă soţia dtale nu l-a găsit chiar inteligent...

Apoi tânărul acela, şi-aici dta eşti puţin surprins, n'a mâncat de trei zile, fie că n'a avut ce, fie că a stat chitit în casă şi a scris nişte alea zise poezii, de care spune onor. fiul dtale Niçuşor, crei la grădiniţă, când îl suj pe masă în faţa muşafirilor; dar spuneam şi mă duşei cu vorba că n'a mâncat, poate, că n'a avut ce. Cum, vei zice dta, şi te'norunţi. Şi o să-ţi spun eu: tânărul ăsta s'a dus la cutare domn oficial să-i dea un post; fiindcă uitai să-ţi spun că tânărul ăsta nu se pricepe la nimic altceva decât la cărţi. Şi fiindcă a alergat el ba la cutare urbe să-l pună

statornic la cărţi, ba la cutare ateneu să-l bage „surugiul la cuvinte“ — că vorbeşte şi despre te mirice — şi nu l-a pus nicăeri; şi tânărul ăsta gumu-i mai rău; la facultate n'a mers fiindcă parrale n'a văzut de un an decât în vitrina zarafilor; aşa dar profesor nu-i; şcolar nu-i; şi nu-i nici cel puţin ziarist, ca domnul cel oţ de care îţi vorbeam, fiindcă n'a chiuit muscăleşte când a păşit în pâine guvernul; şi nu-i nici intelectual ca dta ori ca soţia dtale; el este pentru toţi puţin ticnit, şi puţin fără rost; pentru el este puţin flămând.

Bun, vei zice dta, dar când scrie poezii, şi aici vei ridica degetul mare şi următorul frecând între ele o monedă imaginaia — nu iese, nu pică?!... Ei vezi, domnule cititor, nu pică, nu pică de nicăeri... Poezia, ştii ceea de estim? — care a publicat-o, a citit-o tot el. S'a citit şi într'un cerc de cucoane. Una, care a citit în tinerete Ge noveva de Brabant de nouă ori, şi de nouă ori a plâns când a găsit-o Siegfried pe Genoveva, a făcut şi o remarcă estetică, pare-mir-se... Şi poetul nefiind nici intelectual, nici slujbaş, îndură mai departe foamea, fiindcă precum Capitala e largă la inimă cu toţi nepricepuţii întru slovă, tot aşa provincia este obtuză. Destinul tânărului provincial şi poet este, sau să fugă din urbea dtale — oriunde — sau să rămână definiţiv catalogat în lista nebunilor ofensivi şi inofensivi, proprietatea oraşului, fiindcă i-a intrat în cap că-i geniu, fiindcă îl avortează toate fiţuicile politice şi fiindcă fondul cultural al Primăriei urbei cutare, a fost dat de dl. primar nepoatei dsale, o foarte aproximativă studentă, ca să plece la învăţătură şi care şi-a făcut cu banii ăştia rochii pentru baluri... Dar lasă, vina este şi a tânărului ăsta: nu vă'njură el zicându-vă cu o vorbă nemţească, că sunteţi, ce-o fi aia? obtuzi?...
—

Familial şi nu familiar

Fiindcă au existat persoane intelectuale care nu ni-au crezut, şi mai mult: ni-au ironizat, persiştând şi azi în neîncredere, atunci când în No. 1—2 anul III al Afirmărei — Ianuarie—Februarie, scriesem despre confuzia indicând deosebirea ce se face, ce trebuie să se facă, cu întrebuintarea cuvintelor: *familial* şi *familiaR*, intervenim din nou, ilustrând cu câteva exemple din lucrările unor „îndreptăţiţi şi îndreptători ai scrisului“.

lucrări *apărute între timp și LA UN INTERVAL DE LUNI* după ce noi încrestasem confuzia.

Nu mai vorbim că despre întrebuințarea lui *complet* și nu *complect*, s'a convins „toată lumea“. Dorim să se convingă, e satisfacția la care ținem și avem dreptul, și despre exactitatea și întrebuințarea lui *Familial* și nu *familiaR*, când e vorba de ceva referitor la familie, la neamuri, cum obișnuit se obișnuiește.

Iată exemple: De pildă dl. *GH. CALINESCU* profesor universitar de estetică la Universitatea din Iași, autorul celui mai desăvârșit studiu asupra lui Eminescu, criticul literar cel mai serios și mai autorizat scrie în romanul său, cea mai bună lucrare până azi asupra vieții târgovețului. „*Enigma otilieii*“ la pag. 76 cap. XVI și peste tot unde vine vorba, în felul următor:

... „*Din păcate, sentimentalismul lui FAMILIAL se complica cu o mare lăcomie de a și face o situație, prin FAMILIE, de a moșteni, de a că păta*“ ... Lucrarea apărută prin Mai c.

Dl. *ROMUL SEIȘANU* ziarist și publicist de înaltă clasă, cunoscut desigur publicului din numărările-i articole și lucrările: „*România în timpul războiului din 1916—18*“, „*Bătălia dela Mărășești*“ ș. a. scrie în noua-i scriere apărută în Iulie c.: *AVENTUROASA VIAȚĂ* a lui *DESPOT-VODĂ* la pag. 271 și unde vine vorba: ... „*preocupat de desocltarea culturii și a protestantismului în Moldova, ca și de înlăturarea unor obiceiuri și moravuri dăunătoare vieții sociale și FAMILIALE*...“

Dl. *I. C. PETRESCU* profesor universitar și autor atât de cunoscut, scrie în studiul dsale: *ȘCOALE DE EXPERIMENTARE*“, la pag. 95—97 și regulat când vine cazul: „*mediul FAMILIAL, reuniunile FAMILIALE, în clase să domnească o atmosferă FAMILIALĂ*...“ etc. etc.

Dnii *A. TONEGHIN* și *AL. BILCIURESCU*, în *PARAZIȚII TACĂMULUI*, pag. 122 și urm. ... „*Prezentările de rigoare avură loc într'o atmosferă aproape FAMILIALĂ, fapt care-l surprinsese oare, cum pe Pompei*...“

Dl. *CEZAR PETRESCU*. „*Se va cerceta starea sănătății prin vizite medicale, prin anchete FAMILIALE*...“

Ne oprim aci. Nu intenționăm și nu 'nțelegem să facem o întreagă bibliografie. Nu ne permite nici spațiul și nici prea mare interes nu avem. Am înșirat doar câteva exemple cari ni-au stat imediat la îndemână, din lucrările peste a căror lectură am trecut în ultimul timp. Cititorul să se lămurească și să se convingă singur.

Inutilitatea unor școale

Despre inutilitatea întreținerii unor școale licee comerciale, industriale, într'un cuvânt, profesionale, am mai scris demult. Anul trecut ni se pare și tot pe vremea aceasta. Cu acea ocazie ni-am atras câteva dușmăni, multe clevețe și două refuzuri a revistei. Cu aceleași riscuri revenim asupra problemei.

Statul a desființat o bună parte din școli și bine-a făcut. Prea se 'nmulțiseră pretențiile. A lăsat nestingherite în schimb pe cele profesionale, cum ar fi: comercialele, industrialele și altele de acest gen crezând că încurajează și îndeamnă către profesiunile libere, către independență și demnitatea acelor profesiuni ca: meseriași, comercianți etc. Și măsura s'a luat fără a se întreba trecutul de nimic. S'a condus numai după optimismul cu care te 'nșală adeseaori viitorul. Sojurile acestea de școli n'au dat în trecut nici un comerciant ori altfel de liber profesionist care să nu aștepte biberonul bugetului statului. Cel puțin prin aceste părți. Pe-aci și azi absolvenții și absolventele liceelor comerciale, industriale etc., abia așteaptă să între în vreo slujbă pe undeva „că doar suntem români, ce dracul, și trebuie să se poată face ceva să mi se găsească și mie un loc.“ „Studiile“ îi îndeamnă, le dau dreptul, indiferent de natura lor. În Sătmar sunt frecvente și cunoscute cazurile cu funcționari absolvenți de meserii, profesională ș. a. Statul ar trebui să ia declarații scrise dela părinții cari-și dau copiii la asemenea școale că, dacă nu vor face meseriași, comercianți, ori altceva potrivit cu școala ce-a isprăvit-o, nu vor putea avea nici o pretenție și nu vor avea dreptul să facă vreo intervenție. Iar pe-acei se-ar interveni, fraudulos, pentru slujbe, să-i pedepsească ca și pentru tendință de inducere în eroare, de falș. Natural că și statul ar trebui să încurajeze, la rândul lui, pe-acei cu însușiri deosebite. Dealtfel ni se pare, acest lucru s'a și plănuț. Nu trebuie să tolerate, sub nici un motiv, școalele profesionale de orice fel, cari nu dau în fiecare an cel puțin câte câțiva, meseriași, comercianți etc. Să fie constrânse, dar și încurajate la aceasta.

Lacuna unor examene

Instițuirea examenelor pentru recrutarea acelor cu veleități de s. revizori și revizori școlari a sosit la timp și-a fost binevenită. Numai că măsura are lacune. De pildă, dezideratul Asociației Invățătorilor din România a fost, și ministerul Educației a căutat să-l respecte în parte: *recrutarea organelor de control prin examene*. Dezideratul presupunea însă examene pentru *toate* organele de control nu numai pentru s. revizori și revizori școlari cum s'a ținut și cum nu-i nici un semn că se vor mai ține și pentru rest: inspectori

și inspectori generali. Dece adică să verifici capacitatea intelectuală numai a acelor mai mărunți, lăsând fără control tocmai pe-acei asupra cărora ar trebui mai intensificat? Echitabil ar fi ca, înăsprind examenele și îngrădind condițiunile, să se fixeze controlul posibilităților culturale și pentru celelalte organe de control necontrolate ca: inspectori și inspectori generali. S'ar putea întâmpla să se găsească și surprize dar și candidați cu alte pretenții și pregătire decât acelea de a fi s. revizori ori revizori. În definițiv totul e în funcție de veleități și dacă-i vorba de examene, de ce prin examene severe dar cinștite, să nu se dea posibilitatea și-acestora din urmă să se realizeze?

Astfel de examene ar împlini și dezideratul Asociației Invățătorilor, așa cum a fost presupus de ea, ar fi o satisfacție dreaptă dată oricărui altfel de poate îndreptățiți pretențioși și nici pentru Minister n'ar fi greu deloc.

Const. Gh. Popescu.

Pentru carte

DI. AL. MIRONESCU, cu ocazia săptămânei cărții de anul trecut a publicat rândurile pe cari le reproducem mai jos:

.. Suntem o țară analfabetă, este adevărat, din nenorocire nici știutorii de carte și nici chiar deținatorii de diplome n'au înțeles că știința de carte nu înseamnă încă o eșire din analfabet. Nu se mai numește analfabet, într'o accepție superioară, decât acela care trăește într'o permanentă tovărășie a cărților.

Lectura jurnalelor sau a fasciculelor senzaționale, nu salvează pe nimeni din ghiarele analfabetismului.

La noi în țară există, de bine de rău, o burghezie, care a făcut destule parale și care ar putea, ar trebui să dea o serioasă mână de ajutor cărții.

Iată ce spune în această ordine de idei dl. dr. Gărovină: „... la noi în majoritatea caselor burghezime vei găsi atâtea obiecte inutile și de prost gust: ornamente de prost gust și de bălci. Cu îmbrăcămintea luxoasă burghezimea noastră crede că a cucerit o ținută și o situație aristocratică și nu-și dă seama că parvenitismul din târg, cu imitații de gips și sticlărie colorată în loc de bijuterie veritabilă, această bogăție de suprafață nu reprezintă nimic.

Unicul obiect ce dă o distincțiune de aristocrație veritabilă omului, familiei și casei este cartea. Când

intri în casa burghezului nostru nu știi ce să admiri când îți prezintă obiectele de lux, veritabile japoneze, chinezești etc. importate din o mică fabricuță din Cehoslovacia sau Made in Germany — aceste obiecte ale moșiciei.

Familia burgheză română e în stare să semneze polițe de bancă, pentru ca stăpâna casei să aibă a-celeași nimicuri lustruite dintr'o fabrică străină ca și vecina sa, dar nu ar da, Doamne ferește, a zecea parte din aceste cheltueli pentru o duzină de cărți românești.

... Ați încercat să vedeți ce citește soția unui funcționar român, ce citește un primar al unui oraș de zece mii de locuitori, un administrator financiar, un șef de gară, un căpitan, în provincie sau la București? Nimic*.

Iar mai departe spune: „In drumul meu spre Olanda, Belgia, Anglia și Germania am constatat că marea industrie contribuie cu fonduri pentru a alimenta casele editoare de cărți naționale.

În țara noastră este totul de făcut pentru răspândirea cărții.

Dar această chestiune nu trebuie mărginită la o simplă punere în scenă, cu domni îmbrăcați în frac și discursuri bine ticluite. Nu așa se servește cartea.

Cartea este unicul obiect de noblețe și singurul titlu de distincție.

Nimic nu poate avea o mai importantă rezonanță în sufletul tinereții, decât cartea. Precum nu poate exista un instrument mai puternic de educație, decât cartea.

Pentru ca între un vierme și un om să există o deosebire, trebuie să intervină freamătul paginilor de carte.

Sfiosul și bunul nostru prieten și coleg de muncă, prof. *Octavian Ruleanu*, a încercat o sfășietoare durere pierzându-și mama.

Senzibilității și durerii sufletului său îndoliat îi alăturăm întregul nostru devotament și întregă noastră înțelegere de prieteni.

Tranzmițându-i și pe-această cale, cele mai simțite condoleanțe, îl asigurăm că-i împărtășim întregul zbucium al inimei.

Gruparea „AFIRMAREA“

Astra la Abrud

Astra s'a întrunit în cea de a 77-a adunarea generală, la Abrud, în zilele de 10, 11 și 12 Septembrie c. Din partea Despărțământului județean a fost de față dl. prof. dr. *Eugen Seles*, președintele Despărțământului și directorul liceului Eminescu din loc.

Faptul că *Astra* s'a adunat la Abrud are o vădită indicație: *Moții trebuie să aibă altă soartă*. Greul început l-a săvârșit M. S. Regele când a intervenit activ cu inițiativa reformatoare. Datoria de a urma calea rodnică revine însă guvernului.

„Asociația pentru cultura și literatura poporului român” s'a născut dintr'o elementară necesitate a existenței noastre etnice din Ardeal. Ea s'a înființat la 1861. Imprejurările le vom vedea imediat. Deocamdată să definim momentul spiritual și național căruia i-a corespuns întemeierea *Astrei*.

Pentru cunoscătorul istoriei transilvănene, anul 1861 coincide în viața românilor ardeleni cu pragul unei decisive orientări politice.

Revoluția lui Iancu, falnicul crai al munților și neistovitul izvor de mit, — s'a sfârșit doar cu un deceniu în urmă într'o unanimă tragedie a desamăgirii. Nădejțile românilor sprințuite pe fictiva justiție imperială s'au fărâmat în pulberea amărăciunii, iar din eroicul căpitan de oaste n'a mai rămas decât o ruină. După prăbușirea lui Avram Iancu s'a deschis un gol în istoria românească ardeleană, un gol uriaș, care trebuia organic umplut cu o nouă activitate, în alt spirit și cu altă metodă. Strivit de zidul castei dominante, eroismul romantic al generației precedente părea complet lichidat. Se simțea deci nevoia unei acțiuni realiste, adaptată adică condițiilor create de nouile raporturi de forță ale conducerii centrale. Expresia plină a acestei nevoi s'a încheșat în *Astra*. Ea a venit ca o întruchipare proprie a năzuințelor politice ce pluteau în văzduhul românesc al Transilvaniei. De aici ne întrerupta actualitate a *Astrei*, de aici importanța ei durabilitate.

Nu exagerăm dacă spunem că misiunea *Astrei* a fost aceea de a cuprinde conținutul sufletesc al vieții noastre în Ardeal. Și în acest sens fără îndoială, că *Astra* s'a confundat cu însuși destinul provinciei transcarpatine. Stăruim: nu s'a suprapus mecanic așa cum de obicei o societate constrânge fondul lăuntric al realității, ci s'a contopit în devenirea existenței românești ardeleni. De pe urma acestei contopiri câștigul moral, de amândouă părțile, a fost imens. În primul rând *Astra* dobândit un prestigiu suprem, egal cu însăși rațiunea ființării ei — și în al doilea rând, națiu-

nea a recoltat un autentic beneficiu spiritual, fiind mereu ocrotită și stimulată de forul asociației.

Astra s'a alcătuit numai după ce în prealabil au fost înfrânte toate piedicele opoziției... guvernamentale. Întâia cerere s'a înaintat guvernului provincial la 10 Mai, 1860, fiind semnată de peste o sută de persoane reprezentative.

Cei dintâi membri ai *Astrei* sunt: mitropolitul unit *Șulțiu*, episcopul ortodox baroul *Șaguna* și *Andrei Mocsoni*. Urmează apoi: *Aron Florian*, *Simion Bărnățiu*, *Bajinca Damascean*, principele *Brancovan*, *Fontanini*, *C. Hurmuzache*, *Ion Maiorescu*, *Treboriu Laurian*, *Papiu Ilarian*, *Aron Pumnul*, *Scarlat Rosetti*, *Petre Suciu* (din Iași).

Să relevăm imediată adeziune a lui *Ion Maiorescu*, ardelean de obârșie dar director al liceului din Craiova și a lui *Hurmuzache*, notoriul luptător bucovinean.

Astra a mobilizat din prima echipă conștiința românească de pretutindeni. E un merit uriaș care avea să dea cele mai îmbelșugate roade. Sentimentul solidarității naționale căpăta un avânt indestructibil. Și victoria finală trebuia să vie ca termenul firesc al unui îndelung proces de maturizare.

Tot ce a fost frământare și sbucium de viață în Ardeal s'a polarizat așa dar, în virtutea unei logici ireductibile, împrejurul *Astrei*.

Această participare necondiționată a românității transilvănene la menirea majoră a *Astrei* e cel mai valoros omagiu ce i se poate duce acum, în ceasul sărbătoririi.

Ca să înfățișem cititorului felul de simțire al luptătorilor ardeleni să reproducem un pasagiu din discursul lui *Timotei Cipariu*, rostit ca răspuns la cuvântarea lui *Andrei Șaguna* în ședința de întemeiere a asociației:

„... Însă din toate aceste ruine, providența ne-a conservat încă aceste dureri cumplite, un tezaur neprețuit pe care nu ni l-au putut răpi nici sabia învingătorului nici cruzimea tiranului, ce domnea pe corpul nostru, nici politica infernală; un tezaur născut cu noi dela fițele măicii noastre dulce ca sărutările mamelor când ne aplecau la sânul lor; — tezaur mai scump decât viața, tezaur pe care de l-am fi pierdut, de l-am pierde, de vom suferi vreodată ca cineva cu puterea sau cu înșelăciunea cu neomeneala să ni-l răpească din mâinile noastre, atunci mai bine, să ne înghită pământul de viu, să ne adunăm la părinții noștri cu acea mângâiere că nu am trădat cea mai scumpă ereditate, fără de care nu am mai fi demni a ne numi fiii lor: limba, românească.”

DĂRI DE SEAMA

CĂRȚI

Liviu Rebreanu — **GORILA** — roman în două volume, editura „Universala“ Alcalay — lei 140.

Fiecare scriitor mai mare, și dl. Rebreanu în această privință e printre cei mai mari, cu reputație și prestigiu scriitoricesc, se crede îndreptățit a scrie, și a formula regulă în scriere, după bunul plac, fără să mai țină seama de anumite legi stabilite de Academie, legi care călcate de alții constituiesc greșeli meingăduite ce califică. În scierea de față scriere căreia i s'a făcut vreo patru-cinci ani reclamă și s'a așteptat cu înfrigurare pentruca după lectura ei să te simți oarecum nemulțumit, mesat sfăcut, în scrierea aceasta zic, sunt niște erori gramaticale, e o inconsecvență ortografică care te surprinde, te irită și te nedumerește.

Știm. Meritele autorului lui Ion, Pădurea spânzuraților etc., sunt și rămân incontestabile. Mai știm și aceea că dacă nu-i destul de ușor să știi, așa cum poate de pildă autorul Răscoalei, să dea viață frumoasă și trăitoare unui gând, nu-i mai puțin adevărat că nici destul de simplu nu-i să îmbraci acel gând în fraze corect ticluite din punct de vedere ortografic.

Ca fond **Gorila** își are meritul ei, merit specific de altfel dlui Rebreanu, acțiunea învârtindu-se, ca și în **Sectarii** părintelui Agârbeceanu, numai că aci mai întregi și mai elocvent, în jurul politicului și-al mentalităților lui. Ca formă însă, ca ortografie, e de neînțeles. Și când te gândești că falma autorului Craișorului a ajuns azi acolo în cât mulți îl iau de exemplu în scriere, pentru a-și scuza eroile lor, nu știi ce să crezi. Dar pentru a nu se crede că vreau să fiu mai breaz decât e necesar și pentru a nu fi judecat, cum am mai fost, altfel decât

mi-s gândurile și conștiința mea de cititor consecvent a tot ce apare, de cititor zic nu de critic, aerele de critic nefăcându-mi bine, pentru aceste motive voi veni cu câteva citate pentru a se evidenția inconsecvențele ortografice, a se stabili greșelile gramaticale și a se hotărî de partea cui e dreptatea.

Scrie, de exemplu, dl. Rebreanu la pag. 125, „vreo însărcinare“ pentruca imediat dedesubt, pe aceeaș pagină, să găsim „vre-o două luni“; la pag. 189 „vreo speranță“, la pag. 346 „vre-o taină“; la pagina 190 „vre-o două săptămâni“; pag. 353 „vreo zece zile“; pag. 380 „vreo zece“ etc. și cu vreo merge mereu când vre-o, vre'o ori vreo.

Continuând, dăm peste inconsecvențe și mai grave. Pagina 222 „l'am botezat“; 225 „l'ar servi“; 227 „l'a mai văzut“, „l'a arătat odată și tot așa până la pag. 301 unde: „l'a prețuit“, ca în rândul imediat următor, aceeaș pagină, „l-a socotit“; apoi: pag. 302 „l'a mai împăcat“; 304 „l-a zărit“; 308 „l'a izbit“; aceeaș pagină: „l'au înconjorat“; „l-au scăpat“; 324 „l'ar fi palmuit“; 334 „l'ar fi căutat“ pentru ca la 336, pe aceeaș pagină să întâlnim: „l'a cuprins“ și imediat suprapus, „l'a facut“. Exact la fel în pag. 388: „l'a izbit“ pentruca dedesubt să-l găsim îndată pe „l'a suspectat“. Idem pag. 550, „l'a tratat“ și în continuare „l'a insultat“ și tot mereu așa, dela început până la pag. 222 și dela 550 până la sfârșit.

Mai departe: la pag. 282: „complect diferit“; 312 „completul ei“; 317 „complectă Pahonțu“; 495 „beznă completă“ ș. a. m. d.

Așa e scris întregul roman pe care l'am așteptat atâția ani, deși, după cum am mai amintit, nu-i peste măsură, însă are personaje

bine conturate, acțiune vie și tulburătoare uneori, stil limpede și precum s'a văzut, nu puteam mai mult din lipsă de spațiu, ortografie groaznică.

Imi dau seama că autoritatea dlui Rebreanu nu suferă; române întreagă, nezdruincată. Nici n'am intenționat aceasta și nici n'aș putea, chiar dacă aș vrea să-mi trec peste sentimentele adânci ce le nutresc pentru autorul **Ciulendrei**. Am găsit însă ocazia și-am vrut numai să atrag atenția acelor care și însușesc reguli de scriere — A. Philippide se servea cel puțin numai de liniuță, peste tot — după cum văd că scriu unii din mari noștri scriitori. Atât.

*

Dela **CHATEAUBRIAND** la **MAL-LARMÉ**, antologie de critică franceză, literară, editată de Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II“. Lei 100.

Când mă gândesc că această splendidă lucrare de „antologie de critică franceză, literară“ și nu de simplă „critică literară franceză“, nu va avea cititori de nici un fel prin aceste părți, mă măhnesc și mă scandalizez. Imi vine să iau cartea sub braț, și cu ea să colind pe la cei doi, trei, cunoscuți cu care înțeleg să discut, câte odată, câte ceva și serios. Și-am s'o fac. Banalitățile provinciei legate de conveniențe stupide și axișate de balivernele diverselor romane, ce-s obligat adesea să le descifrez, mă fac uneori să mă retrag în tovărășia, nepretențioasă, a lecturilor de orice fel. Rar am însă ocazia să mă

aleg cu câte ceva depe urma lecturilor.

În volumul acesta de „antologie de critică franceză, literară“ tradus și întocmit cu multă pricepere de neobositul maestru **PERPESCIUS** și cu care Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II“ își inaugurează noua sa colecție „Critica“, am găsit un tovarăș prețios care m'a ajutat să câștig ceva fără să mă obosească, care m'a sfătuit fără să mă necăjească.

Urmărind „să pună la îndemâna unui cât mai larg public cetitor, textele literaturii critice, de pretutindeni și chiar din toate timpurile, pe cele mai celebre ca și pe cele mai puțin cunoscute“, în volumul de față „Dela Chateaubriand la Mallarmé“, apar nu numai critici profesioniști, dar și poeți și romancieri, cari, în afara activității lor literare, au mânuit critica literară cu multă pricepere „marcând epoca lor cu sigiliul unei puternice personalități“. Găsim de pildă, în acest sens, Chateaubriand, A. de Musset, A. de Vigny, Balzac, Merimée, Baudelaire, d' Aurevilly, V. Hugo, Th. Gautier, ș. a. până la Mallarmé, critici și critici scriitori.

Fundația Pentru Literatură și Artă „Regele Carol II“ aduce un real serviciu publicului serios, care n'are timp, și posibilități materiale de a cutreera țări și biblioteci, dar care e dornic de a se instrui, printre ocupațiile și obligațiile de care-i legat.

*

Ciuceru Dinu — SUFLETE NOI —
roman editura Universala Alcalay,
120 lei.

Dacă reținem, dela început, unele greșeli de ortografie, nu înseamnă că disprețuim nebanuitele frumuseți de povestitor și dureroasele

realități ce ni le descoperă autorul în această admirabilă scriere în două volume.

Suflete noi e romanul care te înduioșează și distrează prin stilul lui ușor și limpede, te revoltă și povățuiește prin ceea ce îți descoperă atât de măestrat. În cele peste cinci sute de pagini cititorul va întâlni toate ticăloșiile și matrapslăcurile parvenitilor postbelici. I se va înfățișa uriașul tablou al destrăbălărilor progeniturilor parvenitilor și-al prietenilor lor.. „Îmbogățitul de război, îngâmfat și îndrăzneț în acțiunile lui; îmbogățitul politic, arrogant și obrasnic; vechiul rentier umil și șters astăzi; cavalerul de industrie distins și îmbrăcat elegant, sfidător și instnuant în urmărirea unor afaceri. Oameni cari au fost și nu mai aveau ce pierde, oameni cari căutau să parvină, străini cari urmăreau plasamente sigure... Femei și fete tinere cu nervii și simțurile tocite, sau prea ascuțite în căutarea unor plasamente cât mai profitabile. Timeri cu titluri mai mult sau mai puțin veritabile, unii în căutarea unei situații, alții ca să-și treacă timpul într-un capriciu de scurtă durată.“ „Snobul cel mai rafinat, alături de arivistul cel mai îndrăzneț; demagogul fără conștiință, lângă naivul incorigibil; jurnisorul cel mai frivol, falsul gentilom cu ifose, omul care trăia numai din expediente, ca și seducătorul cel mai obrasnic.“...

Toți pezevenghii aceștia fiind ocrotiți de-o presă aparte care le făcea atmosferă favorabilă și susținuți de câțiva puternici ai zilei. Desfrânările nemchiphuite se petrec în București cu știința acelor puși să vegheze și să ocrotească moravurile. Intortocherile drumurilor cari au făcut oameni avuți și sfidători pe niște șnapani ca Velniceanu și Rareșanu, pirății banilor și mizeriei omenești care „nu iertau

o centimă unui nevinovaț datornic, dar care pentru orgoliul și vanitatea lor personală și-a familiei, cheltuiau într'o zi o avere“, va încremeni și desgusta pe omul muncitor idealist.

Neomenescul, desfrăul și falsitatea personajilor cari formează subiectul acestei lucrări, va da de gândit lectorului și-l va instrui pentru viață. Efectul tendințelor autorului e cu atât mai mare cu cât personajii de teapa: Velniceanu, Rareșanu, Alterescu, Gică, Jeni, Leontina, Tauți Mirea, Adina Matei Ghiocanu etc., sunt puse în comparație, pentru a te isbi mai tare contrastul, cu oameni de omenie și de caracter ca: Al. Cristodor, Farkas, Maria, Varvara Rareșanu și Ana Velniceanu. În Victor Joldea s'ar putea regăsi oala pierdută.

Suflete noi e romanul care va cuprinde în mrejele lui sufletul cititorului pentru a-i deschide ochii asupra semenilor și-a apucăturilor lor ademenitoare. Autorul e în situația medicului care-ți deschide ochii asupra urmărilor unei boli, boală pe care o ignorezi furat de simțuri și îndemnat de „prieteni“. Maria Cristodor exemplifică de minune îndemnul doritor al simțurilor și dezisteresul fals al prietenilor. Dar peste unele ticăloșii de natura celor atât de decent și frumos desțănute în paginile acestui roman, am dat și noi în mediul în care ne drosim bruma de viață. Cu personajii ca Velniceanu, Rareșanu ori Ghiocanu etc., azi pocăite și ipocrite fiind îndestulate, ni-am întâlnit adesea. Peste ticăloșiile lor din trecut s'a așternut uitarea, atât de specifică Româului, iar lângă acțiunile lor din prezent tronează și amenință atotputernicia banului lor necinstit, corupător și distrugător și-a cătorva cozi de topor bune la toate.

Const. Gh. Popescu.

RĂBOJ

Pentru lămurirea unui puțin cam foarte nelămurit

„Mediul nu poate face inteligent pe — un înapoiat din naștere.“

Crezi că mediul garantează
Să te ții inteligent?
Nerozie!

Ereditatea, bădie,
Hotărăște elocvent.
Să se știe!

C. G. Popescu,

Reviste bune

LANURI, apare la Mediaș sub conducerea lui MIHAIL AXENTE și a subtilului poet GEORGE POPA. Ultimul număr aduce printre altele colaborarea dlor: GEORGE POPA, MIHAIL AXENTE, NIC. ALBU, LADMISS-ANDREESCU, ION ȘIUGARIU, OVID CALEDONIU, ANTON BALOTĂ, ION TH. ILEA, C. VIRGIL GHEORGHIU etc. Plină de sevă și gând românesc, revista aceasta este una dintre cele mai de seamă publicațiuni ardeleni. O foarte sinceră strângere de mână din partea noastră.

UNIVERSUL LITERAR, printre multe lucruri interesante, se ocupă și cu problema literaturii provinciale. Nu de mult dl. Victor Papilian, eminentul profesor și literat dela Cluj, a publicat în coloanele lui un articol de mare însemnătate pentru noi, intitulat „Despre revistele ardeleni“, iar colaboratorul nostru, dl. Ion Șiugariu, a căutat să ducă mai de parte această problemă, ocupându-se în două articole bine scrise, despre „Tânărul liric ardeleni“. Un fapt care ne bucură.

DECALOGUL, este o frumoasă realizare tinerească, pe care un mănunchi de intelectuali ardeleni, stabiliți la București, o oferă cu inima sinceră cititorilor iubitori de frumos și de cuvânt ales. Desprindem îndeosebi râvna și activitatea d-lui CORIOLAN GHEȚIE pe care-l știm și din alte publicațiuni, un tânăr de talent și cu serioase posibilități literare.

INNOIREA, este o revistă simpatică scoasă de dl. Tiberiu Vuia la Arad. Apare bi-lunar.

FRONT LITERAR, apare la Brașov condusă de o grupare tinerească, în frunte cu V. SPIRIDONICĂ. Ultimul număr oferă toate garanțiile unor aprecieri elogioase. Colaborează: MIHAIL CHIRNOAGĂ, ION SOFIA MANOLESCU, ION ȘIUGARIU, ȘTEFAN BACIU, GEORGE MENIUC, PETRE PAULESCU, E. AR. ZAHARIA, VINTILĂ HORIA, OVID CALEDONIU, etc.

EXPOZIȚIA CĂRȚII. Am văzut-o la București și am rămas desiluzionat. Un fel de expoziție fotografică, cu bilet de intrare. Poetii și scriitorii așteptau la poartă și se certau cu dl. polițist, care nu-i lăsa să între pe gratis. Înăuntru miroso de scândură și de var proaspăt. Dnii autori te privesc melancolic din rame. Se plictisesc de atâta amarnică singurătate. Doar dl. Iorga își numără cele peste o mie de volume, surâde satisfăcut în barbă și se gândește să-i ridice pentru la anul un pavilion propriu. Acolo, desigur, dl. polițist de la poartă va fi înlocuit cu dl. Georgescu-Cocoș. Să nu se mai certe poezii. Vor fugi de frică. Ca gămile.

SERGIA BĂITANU.

„Avertisment public“

unui cunoscut care crede, numai ce vede.

„Comit“, când vreau, și poezii
Așa să știi
Iubitule, ce-mi porți necaz
Fiindcă-s mai breaz!
Am martori, pentru acest cusur,
Și pot să jur.

Fii precaut, căci viersul meu,
Taie din greu
Când am de gând ca să-l „comit“
Pentru un trăznit.

De aceea zău, te rog: păzea
Din calea mea!
N'aș vrea să te conving, să crezi
In stele... verzi.

CONST. GH. POPESCU

Afirmarea

Literară-Socială

EDITATĂ DE „ASTRA”, DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ȘI OCTAVIAN RULEANU

ANUL III — No. 9. — SEPTEMBRIE 1938

Redacția și administrația: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

BCU Cluj / Central University Library Cluj